

מטעמי תורת זילים

פרשת ויחי – מעלת שיר של פגעים

יוסף ואחיו הלכו ללוות את יעקב בשעת קבורתו שנאמר "ויפל יוסף לקבר את אביו ויגעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים" וכן נאמר "ויגבאו עד גרון האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים" (בראשית כ, 2-1). **וידוע המנהג שבשעה שמלווים את המת אומרים 'שיר של פגעים' שהוא מזמור 'ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן': אמר לה' מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו: כי הוא יצילך מפח יקוּש מדבר היות: באברתו יסד לך ותחת כנפיו תחסה צנה וסתר אמתו: לא תירא מפחד לילה מחץ יעוּף יומם: מדבר באפל יתלך מקטב ישוד צהרים: פל מצדד אלה ורבה מימינך אליך לא יגש: רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה: כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונך: לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך: כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך: על פפים ישאונך פן תגף באבן רגלך: על שחל ופתו תדרך תרמס כפיר ותנין: כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי: יקראני ופענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו: ארץ ימים אשביעהו ואראהו בישועתי"** (תהלים מזמור צא, א-10) (יקונטרס היחיאלי פרק ט בית עולמים ד"ה גם בדרך אומרים).

ויש להבין, מדוע מזמור תהלים זה נקרא בשם 'שיר של פגעים'? ומדוע עם ישראל נוהגים לאומרו כשיש חלילה מצות לוויית המת?

אדם הראשון תיקן את 'שיר של פגעים' כדי להכניע את המזיקים

לאחר החטא הקדמון אדם הראשון פרש מאשתו למשך מאה ושלשים שנה שבהם ישב בתוך מי הגיחון ועשה תשובה. אך אותן השנים לא נתקנו כראוי (ולקוטי השי"ס להארי"י ז"ל דף י"ז ע"ב בנושא 'פירוש מאמרי רז"ל על דרך הסוד' ד"ה גם, 'עמק המלך' שער עולם התורה פרק מב ד"ה והיא לוקחת חסדים) **כי אשת השטן היא הלילי היתה מחטיאה אותו** (ולקוטי השי"ס להארי"י ז"ל דף י"ז ע"ב בנושא 'פירוש מאמרי רז"ל על דרך הסוד' ד"ה גם, 'עמק המלך' שער עולם התורה פרק מב ד"ה והיא לוקחת חסדים), **וגרמה שיצאו ממנו טיפות קרי לאונסו** (גמי עירובין דף יח ע"ב. ראה זוהר פרשת אחרי מות דף ע"ב ד"ה יתרון רוחין' וכן זוהר פרשת וישלח דף קסט ע"ב ד"ה יואף על גבי), **ועל ידן נולדו ממנו רוחות ושדים** (ידרשות על התורה' לרי' יהושע אבן שועיב תלמיד הרמב"ן, 'לקוטי השי"ס להארי"י ז"ל דף י"ז ע"ב בנושא 'פירוש מאמרי רז"ל על דרך הסוד' ד"ה גם, 'עמק המלך' שער עולם התורה פרק מב ד"ה והיא לוקחת חסדים) **שנקראו 'נגעי בני אדם'** (זוהר פרשת פקודי דף רלא ע"ב ד"ה וכל מלך, זוהר פרשת בראשית דף נד ע"ב – נה ע"א ד"ה ואמר רבי יצחק, 'צור המור' פרשת בראשית ד"ה ובוה צדקו דברי הרמב"ם) **וגם נקראו 'פגעים רעים'** (חיי אברהם' על טעמי המצוות לרי' אברהם כלפון על טעמי המצוות אות רלא), **וכולם נדבקו אליו** ('צור המור' פרשת ויקרא ד"ה ולפי שבסבת חטא אדם הראשון) (להרחבה והבנת עניין 'נגעי בני אדם' ראה מאמרינו לפרשת וישב – 'שמירת ברית קודש').

וכשראה אדם הראשון את כל הרוחות הרעות והפגעים שנוצרו על ידו, הוא תיקן כנגדן את מזמור התהלים "ישב בסתר עליון". לכן מזמור זה נקרא 'שיר של פגעים' (ראה גמי שבועות דף טו ע"ב ורש"י ד"ה וישיר של פגעים, גמי ירושלמי עירובין פרק י הלכה יא) (חיי אברהם' לרי' אברהם כלפון על טעמי המצוות אות רלא ד"ה יואני הכותבי בשם 'צור המור') **כי הוא כנגד 'הפגעים' שהוליד אדם הראשון כשפרש מאשתו** (חיי אברהם' על טעמי המצוות אות רלא ד"ה יואני הכותבי) **שנבראו במאה ושלשים שנה** (ידבק מאח' לרי' אברהם חמוי מערכת כ אות ט). **וכן יש במזמור "ישב בסתר עליון" מאה ושלשים תיבות, וזה כאשר מוסיפים אחד כנגד הכולל וכן מוסיפים את הפסוק שלפני "ויהי נעם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו" (תהלים צ, יז) וגם כופלים את הפסוק האחרון "ארץ ימים אשביעהו וראהו בישועתי" (תהלים צא, טז). וכל תיבות אלו יחד הן כנגד אותן מאה ושלשים שנה שפרש בהן אדם הראשון מאשתו** ('צור המור' פרשת ויקרא ד"ה ולפי שבסבת חטא אדם הראשון, 'חיי אברהם' לרי' אברהם כלפון על טעמי המצוות אות רלא מהמחבר), **ונתקנו במזמור זה כדי שאפשר יהיה לעמוד מול המזיקים שנתהו אז ממנו** ('צור המור' פרשת בראשית ד"ה ובוה צדקו דברי הרמב"ם).

'שיר של פגעים' מסוגל להבריח את אותם המזיקים שנבראו על ידי אדם הראשון ('צור המור' פרשת בראשית ד"ה ובוה צדקו דברי הרמב"ם) **ולהתיש את כוחם** (ידבק מאח' לרי' אברהם חמוי מערכת כ אות ט). **ולכן נאמר במזמור "לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך"** (תהלים צא, י) ('צור המור' פרשת ויקרא ד"ה ולפי שבסבת חטא אדם הראשון, 'חיי אברהם' לרי' אברהם כלפון על טעמי המצוות אות רלא מהמחבר) **"לא תאנה אליך רעה" – היא לילי' הרשעה אשת השטן** (חזוה ציון' לרי' עמנואל חי ריקי על תהלים צא, י ד"ה לא תאונה אליך רעה, 'ארץ החיים' על התהלים מזמור צא אות ע על הפסוק 'לא תאונה אליך רעה', 'מגלה עמוקות' על התורה פרשת ויצא ד"ה נחזור לשמעתין) **שהיא נקבה וגורמת לחמם את האדם ולהחטיאו בלילה בעוון קרי** (חזוה ציון' לרי' עמנואל חי ריקי תהלים צא, י ד"ה לא תאונה אליך רעה). **"ונגע לא יקרב באהלך" – כנגד אותן רוחות שנוצרו בעוון הקרי** ('צור המור' פרשת ויקרא ד"ה ולפי שבסבת חטא אדם הראשון) **ונקראות 'נגעי בני אדם'** (זוהר פרשת פקודי דף רלא ע"ב ד"ה וכל מלך, זוהר פרשת בראשית דף נד ע"ב – נה ע"א ד"ה ואמר רבי יצחק, 'צור המור' פרשת בראשית ד"ה ובוה צדקו דברי הרמב"ם), **וכנגד ה'ס"מ** ('ארץ החיים' על התהלים מזמור צא אות ע על הפסוק 'לא תאונה אליך רעה', 'מגלה עמוקות' על התורה פרשת ויצא ד"ה נחזור לשמעתין) **שלא יתקרב ל'אהלך' שהיא אשתך כדי להחטיאה** ('ארץ החיים' על התהלים מזמור צא אות ע על הפסוק 'לא תאונה אליך רעה').

שיר של פגעים מציל מכל הפגעים והמזיקים שרוצים להרע לאדם

אין מקום פנוי מן הארץ עד לרקיע כי הכל מלא גדודים רוחניים לפעול את פעולתם ותפקידם אשר הופקדו עליו. יש מהם ממונים לחיים לטוב לחסד ולרחמים, ויש מהם מקטרגים ומזיקים הממונים למלחמה לרע ולמוות (ישערי אורה' לרי' יוסף גייקטיליא השער הראשון הספירה העשירית ד"ה אדני-שפתי תפתח, 'טעמי המצוות' לרקנאטי בחלק פירוש התפלות ד"ה שמור רגלך כאשר תלך, 'זכר דוד' לרי' דוד זכות ממודינא מאמר א פרק ט דף קפב ד"ה יענין צורך ותועלת הזמירות' בשם 'מטה משה'), **וכולם עומדים** (ישערי אורה' השער הראשון הספירה העשירית ד"ה אדני-שפתי תפתח) **ופורחים באויר. ועל אלו המזיקים התייסד 'שיר של פגעים' כפי שנאמר בו "כי הוא יצילך מפח יקוּש מדבר היות" (תהלים צא, א) וכן "באברתו יסד לך" (תהלים צא, א) וכן "לא תירא מפחד לילה" (תהלים צא, ה) וכן "מדבר באפל יתלך" (תהלים צא, ו) ונאמר "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך" (תהלים צא, יא) (ישערי אורה' השער הראשון הספירה העשירית ד"ה אדני-שפתי תפתח).**

מזמור "ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן" (תהלים צא, א) הוא כנגד הסטרא אחרא (עפ"י 'שלי'ה הקדושי' בשער האותיות ד"ה הרי בכל ע"ש גי טבילות), **ושומר מן המזיקין** (זיקוקין דנורא ובעורין דאשאי לרי' שמואל הקטן על אליהו רבא פרק ל אות קטו בפירוש ד"ה פ"י אחר) **ומבטל פגעים רעים** ('ארץ החיים' לרי' חיים הכהן על התהלים מזמור צא אות א) **ומבריח את**

השדים (יתולדות יעקב יוסף פרשת אמור אות א). המזמור עוזר להינצל מכמה רוחות שחושבות לשלוט על ישראל (יתולדות יעקב לר' מאיר בן גבאי למוצאי שבת אות כב) ומשוטטות בכל העולם ומשרות פחד על בני האדם (והור פרשת בראשית דף מח ע"א ד"ה בתר דאתבריא). **אמירת 'שיר של פגעים' טוב לדחות את כל הדברים שמצעים לאדם בעולם הזה בחייו ואחרי מותו** (בית מועד לר' מנחם רבא דרוש שמונה וארבעים במיתת אדם דף רו ע"א). והוא מרחיק את כל הרוחות שמבקשים להזיק, אל מחוץ ליישוב בני האדם (יתולדות יעקב לר' מאיר בן גבאי למוצאי שבת אות כב). ולכן נתקן לאומרו בכל שעה שפחדם של הרוחות שורה בעולם (והור פרשת בראשית דף מח ע"א ד"ה בתר דאתבריא).

ישנם ששה סוגי מזיקין בעולם, ואלו הם מזיקין שנבראו מאדם הראשון באותם מאה שלושים שנה שפירש מאשתו, מזיקין שנבראים בקרי של כל אדם, מזיקים שנולדים מרוחה של נעמה על ידי שני המלאכים עז"א ועז"ל, מזיקים שנעשים מנפשות הרשעים אחרי מותם, מזיקים שנולדים מנעמה בשעה שבני אדם חוטאים בחזיון לילה במחשבתם עם נשים. וכנגדם נאמרו שש לשונות במזמור 'שיר של פגעים' והם 'מפח קוּש' (תהלים צא, א) 'דְּבַר הַוּוֹת' (תהלים צא, א) 'מִפְּחַד לְלֵלָה' (תהלים צא, ה) 'חַץ יַעֲוֹף יוֹמָם' (תהלים צא, ה) 'מִדְּבַר בְּאֶפְלָל' (תהלים צא, ו) 'קָטַב לְשׁוֹד' (תהלים צא, ו) (ארץ החיים לר' חיים הכהן על התהלים מזמור צא אות א). ועוד ישנן ארבע כתות של שְׁדִים וכולן מוזכרות בפסוק 'עַל שַׁחַל וּפְתָן תְּדַרְדֹּף תְּרַמֵּס פְּפִיר וְתַנְיָן' (תהלים צא, יג) (רבינו בחיי פרשת נשא פרק ז, א ד"ה ונראה לפי המדרש). **ובמזמור מבקשים כי ה' יפיל את כל המזיקין שנאמר 'יפיל מצדדך אֶלֶף וְיַבֵּה מִימִינְךָ אֶלֶף לָא יָגֹשׁ'** (תהלים צא, יז), **וזה על ידי שם 'שד' השומר מפני המזיקין שנאמר 'בְּצַל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן' כמו ששם זה מגן במזוזה** (ספר ירוזאל המלאך דף ו ד"ה ג קרבנות האלה, 'צמח דוד' לחבר שו"ת בית דוד בסוף פרשת פקודי ד"ה ובוה יובן אחר).

אין ב'שיר של פגעים' את האות ז' לפי שכל האומרו אין צריך כלי זיין (מדבר קדמות להחיד"א מערכת ו, ד בשם ר' דוד אבודרהם) **כדי להינצל מן הפגעים לפי שהוא עצמו כלי זיין** (נדרשות על התורה לר' יהושע אבן שויעב תלמיד הרמב"ן). **ואין בו אות ז' גם כדי ללמד שכל האומרו ז' פעמים אינו יכול להזיק לו שום כלי זיין** (ספר יתשבץ קטן סימן רנז ד"ה בויהי נועם נעלם). **וכאשר אומרים את מזמור 'לישב בְּסֵתֶר עֲלֵינוּ בְּצַל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן'** (תהלים צא, א) **וכופלים את הפסוק האחרון 'אֶרְדָּה יָמִים אֲשֶׁבִיעֵהוּ וְאֶרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי'** (תהלים צא, טז) **ומוסיפים את הפסוק האחרון במזמור הקודם לו 'ויהי נעם אֶדְנִי-י אֶלְקֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כִּוְנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כִּוְנָהוּ'** (תהלים צ, יז) **הרי כולם יוצאים ביחד מאה עשרים ותשע תיבות, שזה גמטריא של התיבות 'כלי זין' כאשר מוסיפים עוד שתיים כנגד שתי התיבות, ללמד שחשוב מזמור זה להגן בעת צרה מכל כלי זיין** (סדר היום לר' משה בן מכיר תפילת ערבית למוצאי שבת סוף ד"ה ואחר שאכל סעודה).

גדולי הדורות אמרו שיר של פגעים כדי להינצל מהסטרא אחרא

רבקה אמרה 'שיר של פגעים' בשעה שיעקב נכנס ליצחק אביו (מגלה עמוקות) על התורה לר' נתן נטע שפירא פרשת ויצא ד"ה נחזור לשמעתי' מהמדרש) **כי בכל מקום שעשו הרשע הלך היה שְׁטָנוּ עמו, וכן היה כשבא עשו הרשע אל אביו** (מגלה עמוקות) על התורה לר' נתן נטע שפירא פרשת ויצא ד"ה נחזור לשמעתי' **גם הס"מ נכנס עמו** (מגלה עמוקות) על התורה פרשת ויצא ד"ה נחזור לשמעתי', **מגלה עמוקות' על התורה פרשת תולדות ד"ה באותו מזמור) עם כל מחנותיו** (מגלה עמוקות) על התורה פרשת תולדות ד"ה באותו מזמור) **וגהיננס בידו**. **לכן יצחק נחרד מאוד שנאמר 'וַיִּחַרְד יִצְחָק חֲרָדָה גְדֹלָה עַד מְאֹד'** (בראשית כז, לו). **רבקה אמרה "לא תִאָּנֶה אֶלֶיךָ רָעָה וְנָגַע לֹא יִקְרַב בְּאֶהָלְךָ"** (תהלים צא, ז) **כדי לבטל כוח הלילי וכן הס"מ**. **וגם אמרה "עַל שַׁחַל וּפְתָן תְּדַרְדֹּף תְּרַמֵּס פְּפִיר וְתַנְיָן"** (תהלים צא, ג) **ראשי תיבות 'עשו' ועל ארבעת נשיו של הס"מ שהן אגרת, לילית, מחלת ונעמה, אמרה רבקה לבנה יעקב "עַל שַׁחַל וּפְתָן תְּדַרְדֹּף תְּרַמֵּס פְּפִיר וְתַנְיָן"** (תהלים צא, ג) **שרומזים עליהן. רבקה גם ביקשה שהקב"ה יציל את יעקב מכל שבע המלכים של מלכות אדום הרמוזים באותו המזמור** (מגלה עמוקות) על התורה לר' נתן נטע שפירא פרשת ויצא ד"ה נחזור לשמעתי'.

כאשר יצא יעקב אבינו מישבת שם ועבר, הלך הס"מ עמו כדי לבלבלו ולקטרגו ולהאבק עמו שנאמר "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעַר שְׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה" (בראשית כח, ט) **"וַיֵּלֶךְ" – לא הגיד מי זה שהלך, כי היה זה הס"מ שנלווה אליו** (מגלה עמוקות) על התורה פרשת ויצא ד"ה נחזור לשמעתי' **שהוא "חֲרָנָה", כלומר 'חרון אף' של מקום. לכן הוצרך יעקב לומר 'שיר של פגעים' כנגדו כפי שנרמז מיד בפסוק שאחריי "וַיַּפְגַע בְּמִקְוֵם וַיִּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ"** (בראשית כח, יא), **כי הסטרא אחרא שהוא היצר הרע והשטן ומלאך המוות היה רודף אחרי יעקב מרגע שראה שיצא מבית מדרשו של שם ועבר** (מגלה עמוקות) על התורה פרשת ויצא ד"ה ע"ד הדרש, **מגלה עמוקות' על התורה פרשת ויצא מהדורה שניה ד"ה ע"ד הדרש' עם פרישת שלום**. **ועל כך אמר יעקב "מִה נִזְרָא הַמְּקוֹם הַזֶּה"** (בראשית כח, יז) **מצד מלחמות היצר הרע בו, שכל זמן שהוא היה טמון ב"בית אֶלְקִים"** (בראשית כח, יז) **שהוא ישיבת שם ועבר, לא היה הסטרא אחרא נלחם עמו** (מגלה עמוקות) פרשת ויצא ד"ה או יאמר שראה הפרש שלם).

כאשר עלה משה רבינו בהר סיני (מדרש תנחומא: פרשת נשא אות כב) אל הרקיע (ימלט נפשי לר' אברהם חמוי סימן ה אות א) הוא נכנס ב"עֲנָן" שנאמר "וַיָּבֵא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָנָן וַיַּעַל אֶל הַקָּדוֹר" (שמות כד, יח) (במדבר רבה יב, א) **והלך והתקרב לפני האלקים. אז התיירא משה רבינו מפני המלאכים שמא ישרפו אותו בהבל פיהם (ימלט נפשי לר' אברהם חמוי סימן ה אות א) **לכן אמר באותה השעה מזמור "לישב בְּסֵתֶר עֲלֵינוּ בְּצַל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן: אמר לה' מַחְסִי וּמִצְדוֹתַי"** (תהלים צא, א - ב) (במדבר רבה יב, ג, 'מדרש תנחומא: פרשת נשא אות כג, רבינו בחיי פרשת נשא ז, א), **"לישב בְּסֵתֶר עֲלֵינוּ"** (תהלים צא, א) – על שנכנס בתוך הענן שהוא סתר עליון כפי שנאמר על ה' יתברך **"עֵבִים סֵתֶר לוֹ"** (איוב כב, יד) (במדבר רבה יב, ג). **"בְּצַל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן" – שלן שם במשך מאה ועשרים יום כמנין גמטריא התיבה 'צלי'.** **"אמר לה' מַחְסִי וּמִצְדוֹתַי" – שנעשה לו ה' כחומה** (מדרש תנחומא: פרשת נשא אות כג). **ובזה עשה משה רבינו יפה שהקדים תפילה לפגיעה ואמר 'שיר של פגעים', כי היה לו צרת מלאכי מרום ומשרתי עליון** (ימלט נפשי לר' אברהם חמוי סימן ה אות א).**

וגם כשהיו הכהנים החשמונאים יוצאים להילחם ביוונים אמרו פסוק "ויהי נעם אֶדְנִי אֶלְקֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כִּוְנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כִּוְנָהוּ" (תהלים צ, יז) **ואחר כך 'שיר של פגעים', וכפלו בשיר שוב את הפסוק האחרון "אֶרְדָּה יָמִים אֲשֶׁבִיעֵהוּ וְאֶרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי"** (תהלים צא, טז) (ספר יתשבץ קטן סימן רנח, 'חיי אברהם' לר' אברהם פאלאני על טעמי המצוות אות רלא בשם ספר תשב"ן). **והיו חוזרים כסדר הזה שבע פעמים ביוצאים למלחמה, ובוזה היו מנצחים** (ספר יתשבץ קטן סימן רנח). **והטעם שהחשמונאים היו כופלים את הפסוק האחרון הוא כדי שייצא להם כל התיבות במזמור עם עוד אחד כנגד הכולל ועם תיבות הפסוק הקודם "ויהי נעם" – כמניין התיבה 'כהנים' (ספר יתשבץ קטן סימן רנח) או כמניין התיבה 'הכהנים' כשהיא עם האות ה' (פירוש שבעת הנרות) על ספר תשבץ קטן סימן רנח בשם המגן אברהם אורח חיים תחילת סימן רצה). **ולכן נהגו ישראל לומר אחרי הדלקת נרות חנוכה שבע פעמים מזמור "לישב בְּסֵתֶר עֲלֵינוּ" כפי הנוסח של החשמונאים** (יסגולות ישראלי מערכת ח אות לד בשם ר' יוסף מאיר).**

סילוק הטומאה ממקום המקדש וירושלים היה על ידי שיר של פגעים

בשעה שיהושע בא לכבוש את העיר יריחו, היו הכנעניים עושים בכשופים עצומים להכריח 'מזיקין' להיות בפתח יריחו ובחומה, כדי להבריח את ישראל. ויהושע הוצרך לשלוח את גדולי הדור שיבינו את אופן הכישוף כדי לבטלו שנאמר "וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּן נוּן מִן הַשָּׁטִים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מִרְגְּלֵי חֶרֶשׁ לְאֹמֶר" (יהושע ב, א), "חֶרֶשׁ" – לשון 'חרש' שהן כשופין, כדי שיראו הכשופים. "לְאֹמֶר" – שיגידו לו אופניהם וחוזקם. ולזה הוצרכו ישראל על פי ה' להקיף את חומת יריחו בהקפות עם ארון הברית ובכוננות גדולות להבריח משם את המזיקים, שריהם וחילותיהם (יצוארי שלל להחדייא על הפטרת שלח לך אות ו בשם ר' יוסף פייאמיטא, 'חומת אנך' להחדייא על ספר יהושע פרק ב ד"ה 'חרש לאמר' בשם ר' יוסף פייאמיטא), והוא על דרך שעושים הקפות למתים להבריח המזיקין (יצוארי שלל להחדייא על הפטרת שלח לך אות ו בשם ר' יוסף פייאמיטא). ובעת ההקפות לעיר יריחו היו אומרים 'שיר של פגעים' להבריח על ידו את כל הסטרא אחרא (חומת אנך' להחדייא על ספר יהושע פרק ב ד"ה 'חרש לאמר' בשם ר' יוסף פייאמיטא, 'וימהר אברהם' לר' אברהם פאלאגי מערכת השיין סימן ארך ד"ה שיר של פגעים).

והחכמים אנשי כנסת הגדולה (ספר הציוני לר' מנחם ציוני פרשת אחרי מות ד"ה ולפי שידעו) בימיו של עזרא הסופר (מעבר יבק' לר' אהרן ברכיה ממודינא בחלק שפתי רגנות פרק ב) כשהיו עדיין בבבל, ידעו שבאו מזיקין לירושלים. לכן כשעלו לארץ והגיעו לירושלים הם אמרו על כל פינה ופינה ואבן מכשול 'שיר של פגעים', וניגנו בכנורות ובנבלים הרומזים ללילה ולמדת הדין (ספר הציוני לר' מנחם ציוני פרשת אחרי מות ד"ה ולפי שידעו) וכן בתופים, בעוד שהם היו סובבים את המקום ההוא (מגלה עמוקות' פרשת ויצא מהדורה שניה עם פרשת שלום ד"ה הדרש ראה), ועל ידי כך הם היו מבריחים ממקום בית המקדש השני את כל הסטרא אחרא (חומת אנך' להחדייא על ספר יהושע פרק ב ד"ה 'חרש לאמר' בשם ר' יוסף פייאמיטא, 'וימהר אברהם' לר' אברהם פאלאגי מערכת השיין סימן ארך ד"ה שיר של פגעים), ואז התקדשה ירושלים (חומת אנך' להחדייא על ספר יהושע פרק ב ד"ה 'חרש לאמר' בשם ר' יוסף פייאמיטא, 'וימהר אברהם' מערכת השיין סימן ארך ד"ה שיר של פגעים, 'מעבר יבק' לר' אהרן ברכיה ממודינא בחלק שפתי רגנות פרק ב).

וכן בזמן בית המקדש השני כשרצו להוסיף עוד על מקום העזרות ועל העיר ירושלים, היו צריכים לעשות זאת על ידי אמירת 'שיר' (משנה שבועות ב, ב) של פגעים (ירבינו בחיי' פרשת נשא ז, א, מהרש"א על מסכת שבועות דף טו ע"א ד"ה שיר של פגעים, 'מעבר יבק' בחלק אמרי נועם פרק כא), כדי להעביר מהמקום ההוא שמתקדש את רוחות הטומאה. כי הפגעים שהם המזיקים ורוחות הטומאה שולטים במקומות אלו כל עוד שלא התקדשו. וכשהיו שרים 'שיר של פגעים' היו עושים זאת יחד עם כלי שיר כי הם מסוגלים לבטל רוח רעה כמו שהיה אצל שאול המלך שנאמר "וַיִּלְכָּח דָּוִד אֶת הַכְּנָוִי וַיִּגְדֹּל וַיְרַחֵם לְשָׂאוֹל וְטוֹב לוֹ וְסָרָה רֹחַ הַרְעָה" (שמואל א' טו, כט). ואז התקיים בהם "וַיִּנָּעַע לֹא יִקְרַב בְּאֶהָלָךְ" (תהלים צא, ט), כלומר לא יקרבו נגע בעזרה שהוסיפו. ועל ידי סילוק רוח הטומאה שרתה שם השכינה למטה במקום שנתקדש שנאמר "בְּצֵל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן" (תהלים צא, א) (מהרש"א על מסכת שבועות דף טו ע"א ד"ה שיר של פגעים). וכך המשיכו ואמרו 'שיר של פגעים' בירושלים במשך כל הדורות כדי להגן שם מן המזיקין, כמו שאמר משה רבינו בהר סיני (ירבינו בחיי' פרשת נשא ז, א).

שיר של פגעים שומר על האדם בעת השינה יותר מכל כלי זיין

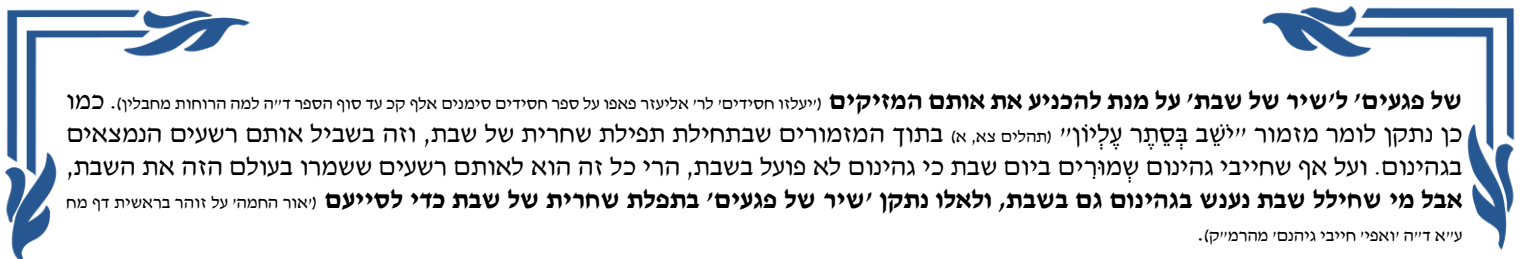
מזמור "יִשָּׁב בְּסֵתֶר עֲלִיּוֹן" (תהלים צא, א) יכול להגן בעת צרה יותר מכל כלי זיין. לכן יש נוהגים שכאשר אדם הולך לישון במטותו, לאמר מזמור זה עד התיבות "כִּי אֲתָה ה' מְחַסֵּי" (תהלים צא, ט) (עפ"י נוסח הספרדים) (סדר היום' לר' משה בן מכיר תפילת ערבית למוצאי שבת סוף ד"ה ואחר שאכל סעודה) שעד תיבות אלו הם עיקרו של המזמור (מעבר יבק' חלק שפתי רגנות פרק ב) והם שְׁשִׁים תיבות כנגד "שְׁשִׁים גְּבָרִים" שמוזכרים בפסוק "הִיָּה מִטָּתוֹ שְׁלֹשְׁלֹמָה שְׁשִׁים גְּבָרִים סָבִיב לָהּ מִגְּבַרֵי יִשְׂרָאֵל: כִּלְמֵי אֲחִזַּי חָרַב מִלְמַדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חָרְבוּ עַל יָרְכוֹ מִפְּחַד בְּלִילוֹת" (שיר השירים ג, ז – ח) (מעבר יבק' חלק שפתי רגנות פרק ב, 'סדר היום' לר' משה בן מכיר תפילת ערבית למוצאי שבת סוף ד"ה ואחר שאכל סעודה). ושלמה המלך חקק סביב מטתו את ששים התיבות הללו של מזמור "יִשָּׁב בְּסֵתֶר עֲלִיּוֹן" (תהלים צא, א) (יחסד לאברהם' לר' אברהם אזולאי בחלק מעין שבעי עין ד"ה יודע כי בסי' דפים שסביבות המטה). ועל ידי שאדם אומר מזמור זה באים מלאכי השרת לשומרו בלילה כמו שנאמר "כִּי מִלְאָכָיו יִצְוֶה לָךְ לְשֹׁמְרֶךָ" (תהלים צא, יא) (יושעם אברהם' לר' אברהם פאלאגי מזמור תהלים ד' ד"ה אמרו בלבבכם).

אם אדם לא יכול להרהר בדברי תורה קודם שתחטוף אותו השינה, אז נכון שיאמר לפחות את הפסוק "וַיְהִי נֶעֱם" (תהלים צ, יז) וכל מזמור "יִשָּׁב בְּסֵתֶר עֲלִיּוֹן" (תהלים צא, א) כמה פעמים, עד שישן. וזה יועיל לגרש מעליו את 'החיצונים' להיותו 'שיר של פגעים'. ואז בוודאי יאמר על האדם הפסוק "אִם תִּשְׁכַּח לֹא תִפְחֹד וְשִׁכְבֹתָ וְעָרְבָה שְׁנַתְךָ" (משלי ג, כז) וכן "בְּשֹׁכְבְךָ תִשְׁכַּח עֲלֶיךָ" (משלי ו, כב) וגם "וַיִּנָּעַע לֹא יִקְרַב בְּאֶהָלָךְ" (תהלים צא, ז) (מנחת אהרן' לר' יעקב פרדו כלל כב אות יג). וכן מי שנצרך לישון שינת צהרים כי היה נעור כל הלילה ולמד תורה (יפתח הדביר' לר' חיים בנימין פונטריומולי ח"ב דף קכ ע"ב ד"ה 'באופן דבאדם שהיה נעור'), לאמר לפני שמשיב עצמו לישון ביום את פסוק "וַיְהִי נֶעֱם" (תהלים צ, יז) (ספר 'תשבץ קטן' סימן רנט עפ"י מעשה מגמ' שבועות דף טו על ר' יהושע, 'יפתח הדביר' ח"ב דף קכ ע"ב ד"ה 'באופן דבאדם שהיה נעור'), וכל מזמור "יִשָּׁב בְּסֵתֶר עֲלִיּוֹן" (תהלים צא, א) כמו שנהגו כמה גדולי עולם. וזה יועיל לו שלא יינזק, כי שינת היום שהיא יותר משישים נשימות' מזיקה לצדיקים שנשמתם אינה נמסרת אז כפקדון ביד מלכו של עולם, ועלולים להיפרד מהם נשמות הצדיקים שהתעברו בהם מחמת הלימוד בלילה (עפ"י 'יפתח הדביר' ח"ב דף קכ ע"ב ד"ה 'באופן דבאדם שהיה נעור' ועי"ש מי הגדולים שנהגו בכך).

וכן אם רואים שילדים צוחקים בשעה שהם ישנים וכן כשהם משחקים לבדם ואפילו בקיץ, הרי הוא סימן שפלוגית הלילי אשת השטן חלילה משחקת עמם, ובפרט אם דבר זה קורה בלילי ראש חודש. לכן טוב שחבריהם או משפחותיהם הרואים אותם צוחקים יכו אותם מכה קלה על החוטם ויאמרו "זילי פלוגית מכאן לית לך כאן חולק ואחסנא לית לך כאן נייחא!" שפירושו "לכי מכאן פלוגית אין לך כאן חלק ונחלה אין לך כאן מנוחה!". ואז יאמר פסוק "וַיְהִי נֶעֱם" (תהלים צ, יז) וכל מזמור "יִשָּׁב בְּסֵתֶר עֲלִיּוֹן" (תהלים צא, א). ויעשה את ההכאה על החוטם ואמירת המשפט הזה והמזמור שלוש פעמים (אורות אלים' לר' אליעזר פאפו בליקוטי מוסר מהחדייא ד"ה 'ילדים משחקים' מגורי האר"י ז"ל). ואומר את המשפט דווקא בלשון ארמית לפי שהיא עיקר לשונם של השדים והמזיקים (ישתי ידות' לר' אברהם חוקוני פרשת צו דף ע"ב טור ב ד"ה שני אדרבא המזיקין עיקר לשונם) והקליפות, כפי שגרמו בפסוק "וַיִּדְבְּרוּ הַפְּשָׁדִים לְמִלְכָּה אֲרָמִית" (דניאל ב, ד) (תולעת יעקב' לר' מאיר בן נבאי דף טו ע"ב ד"ה ואומר קדיש ונתקן בלשון ארמית) (להרחבה על השפה הארמית ראה מאמריו לפרשת ויצא – יסודה של השפה הארמית!).

אומרים שיר של פגעים ביום שבת ולאחריו כדי להציל ולהינצל מהמזיקים

מזמור תהלים "יִשָּׁב בְּסֵתֶר עֲלִיּוֹן" (תהלים צא, א) נסמך בספר התהלים ל"מזמור שיר ליום השַׁבָּת" (תהלים צב, א) כי רוחות הרשעים במיתתם נעשים לימזיקים וניתן להם רשות להזיק למחללי שבתות או למי שיש לו עצבון ביום שבת או למי שאינו מענגו כראוי, לכן סמך דוד המלך את 'שיר

של פגעים' לשיר של שבת' על מנת להכניע את אותם המזיקים (ייעלו חסידים' לר' אליעזר פאפו על ספר חסידים סימנים אלף קכ עד סוף הספר ד"ה למה הרוחות מחבלין). כמו כן נתקן לומר מזמור "ישב בַּסֶּתֶר עֲלֵינוּ" (תהלים צא, א) בתוך המזמורים שבתחילת תפילת שחרית של שבת, וזה בשביל אותם רשעים הנמצאים בגהינום. ועל אף שחיבי גהינום שְׁמוּרִים ביום שבת כי גהינום לא פועל בשבת, הרי כל זה הוא לאותם רשעים ששמרו בעולם הזה את השבת, אבל מי שחילל שבת נענש בגהינום גם בשבת, ולאילו נתקן 'שיר של פגעים' בתפלת שחרית של שבת כדי לסייעם (אור החמה' על זוהר בראשית דף מח ע"א ד"ה יאפי' חיבי גיהנם' מהרמ"ק).

בשבת קודש אין שטן ואין פגע רע, כי כל המזיקים בורחים להרי החושך (צורר המור' לר' אברהם סבע פרשת בראשית ד"ה ובוה צדקו דברי הרמב"ם) ומתחבאים ב'יתוהם רבה' (דבר בעתו' לר' מרדכי בן ששון שדוך ליום שבת קודש ע"מ רח ד"ה יבעתוהו כמרירי) ואין נראים כל יום השבת כי הוא יום מקודש ואילו הם טמאים (צורר המור' פרשת בראשית ד"ה ובוה צדקו דברי הרמב"ם). אך בצאת השבת יש להם רשות לצאת ממקום מחבואם ב'יתוהם רבה' כל אחד ואחד למלאכתו אשר הופקד עליו ללכת ולהזיק, עד שנראה שהם נביכול 'נראים' באותה השעה (יסדר היום' לר' משה בן מכיר תפילת ערבית למוצאי שבת סוף ד"ה ואחר שאכל סעודה), ויוצאים ושטים בארץ (כתם פז' לר' שמעון לביא על זוהר פרשת בראשית ד"ה ואמר כי בליל שבת) ומזדמנים ופוגעים בבני אדם ומזיקים אותם (צורר המור' פרשת בראשית ד"ה ובוה צדקו דברי הרמב"ם) וכל מגמתם הוא להרע לישראל, כי הם חלק הקדושה וכל דבר שוֹנֵא את היפוכו (כתם פז' לר' שמעון לביא על זוהר פרשת בראשית ד"ה ואמר כי בליל שבת). וזה גם הטעם שהרשעים חוזרים במוצאי שבת לעונשם בגהינום (ראה זוהר פרשת ויקהל דף רז ע"א ד"ה בשעתא) (יסדר היום' לר' משה בן מכיר תפילת ערבית למוצאי שבת סוף ד"ה ואחר שאכל סעודה).

לכן התקינו לומר 'שיר של פגעים' בערבית של מוצאי שבת קודש (יסדר היום' תפילת ערבית למוצאי שבת סוף ד"ה ואחר שאכל סעודה. ראה זוהר פרשת בראשית דף מח ע"א ד"ה בתר דאתבריאנו), על מנת להרחיק מישראל את המזיקים (ידרשות על התורה' לר' יהושע אבן שועיב תלמידי הרמב"ן סוף פרשת ויקהל פקודי ד"ה ובהיות כל אלו העניינים, צורר המור' לר' אברהם סבע פרשת בראשית ד"ה ובוה צדקו דברי הרמב"ם) ולהבריח 'הקליפות' (ילקוטי הש"ס' להאר"י ז"ל דף יז ע"ב בנושא 'פירוש מאמרי רז"ל על דרך הסוד' ד"ה גס). ובאמירתו ישראל מתפללים שה' יציל אותם מהן, ושלא יקטרו עליהם ולא ישלטו בהם (יסדר היום' תפילת ערבית למוצאי שבת סוף ד"ה ואחר שאכל סעודה). ואכן על ידי 'שיר של פגעים' אין להם רשות להרע לישראל "וְיָזַר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם" (במדבר יח, ד) (כתם פז' לר' שמעון לביא מחבר פיוט בר' יוחאי' זוהר פרשת בראשית ד"ה ואמר כי בליל שבת. ראה בן איש חי' הלכות שנה ב פרשת יוצא אות ד). ואומרים גם פסוק "וַיְהִי נֶעֱם" (תהלים צ, יז) (מעבר יבקי כלל ט אות יג) שהוא היפך הקליפה 'נעמה' שחוזרת לשלוט בעולם במוצאי השבת אחרי שבשבת לא היה לה כוח, ומבקשים שיהיה נועם ה' על ישראל להצילם ממנה שלא יחסאו בקרי ויולידו חלילה בנים רוחניים שהם "מַעֲשֵׂה דְיָנוּ כֹּנְנָה" (ילקוטי כתובים' להאר"י ז"ל על התהלים מזמור צא ד"ה ויהי נועם).

אדם נשמר מכל רע בעולם הזה ואחרי מותו על ידי שיר של פגעים

כל הקליפות והסטרא אחרא פורחות על ידי אמירת 'שיר של פגעים', לכן טוב לאומרו כאשר הולכים לבקר את החולה (מעבר יבקי' חלק שפתי רננות פרק ב). וטוב שגם החולה ירגיל את עצמו לומר מזמור זה של "ישב בַּסֶּתֶר עֲלֵינוּ" (תהלים צא, א) (מעבר יבקי' פרק שפתי צדק פרק יט), וכל שכן אם הוא חולה מחמת פחד או עין הרע. וכן הוא לכל אדם שחושש להיפגע יכול להקדים ולומר את המזמור הזה כדי להגן על עצמו (ייעלו חסידים' לר' אליעזר פאפו על ספר חסידים סימנים ט – שטו ד"ה אין קורין פסוקי' בשם גדולים). לכן גם נכון לאומרו בדרך הילוכו מביתו לבית הכנסת, החל מהפסוק הקודם לו "וַיְהִי נֶעֱם" (תהלים צ, יז) והלאה (מעבר יבקי' כלל ט אות יג). וכן כאשר נכנס לבית חדש ועושה 'חנוכת הבית' יאמר פסוק "וַיְהִי נֶעֱם" (תהלים צ, יז) וכל מזמור "ישב בַּסֶּתֶר עֲלֵינוּ" (תהלים צא, א) (קונטרס היחיאלי' בחלק 'בית האדם' סדר חנוכת הבית לדוד) ובפרט יש לאומרו במקום שעוד לא נבנה כלל והיה שמם כמו במדבר (עפ"י 'קונטרס היחיאלי' בחלק 'בית האדם' סדר תיקון לבנין היסוד' וראה שם כל סדר התיקון). ויש נהגו שהמוהל והסנדק משלבים ידיהם קודם ברית המילה ואומרים 'שיר של פגעים' (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ב פרק ז בסוף אות ג) לשמירה על הנער הנימול.

שיר של פגעים טוב לדחות את כל הדברים המציעים את האדם בין בעולם הזה ובין לאחר מותו, כי רבים מבקשים ורודפים לטרוף את נפשו (בית מועד' לר' מנחם רבא דרוש שמונה וארבעים במיתת אדם דף רו ע"א). לכן נהגו שבשעה שמולכים את המת לקבורה אומרים פסוק "וַיְהִי נֶעֱם" (תהלים צ, יז) וכל מזמור "ישב בַּסֶּתֶר עֲלֵינוּ" (תהלים צא, א) (קונטרס היחיאלי' לר' יצחק אלפיה בית עולמים פרק ט ד"ה ידוע ומפורסם). ולְזַכֵּר שְׁמֵת יש עושים קודם הקבורה שבע הקפות על ידי עשרה חכמים או זקנים, ובכל הקפה אומרים 'שיר של פגעים' כולו ואחריו את הפסוק "וְלִבְנֵי הַפְּלִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַחם מַעַל יִצְחָק בְּנֵוֹ פְעֻדָּיו חֵי קְדָמָה אֶל אֶרֶץ קְדָם" (בראשית כח, ה) ודבר זה מועיל לגרש מעל המת את כל המזיקים שנבראו ממנו בטיפות זרע לבטלה כפי המקובל מזמן קדמון (אור צדיקים' למהר"ם פאפירש פרק כא ד"ה וכן היו נוהגים. וראה סדר ההקפות ב'קונטרס היחיאלי' לר' יצחק אלפיה בפרק 'ההקפות הרגילים לעשות בעיר ירושלים'). וטוב שהמלווים יאמרו 'שיר של פגעים' גם ביציאתם מבית הקברות כדי להבריח מעליהם את הרוחות המלוות את המת (מעבר יבקי' שפתי רננות פרק ב) כי 'שיר של פגעים' מבריח רוחות מכל מקום (מעבר יבקי' לר' אהרן ברכיה ממודינא בחלק שפת אמת פרק לג. וראה 'מעבר יבקי' חלק שפת אמת פרק ל שכתב גם לשבת ולקום שבעה פעמים).

בעת הדלקת נרות החנוכה יורד אור קודש עליון עד למטה, למקום בו מצויים 'החיצונים'. ויש חשש שמא הם יתאחזו באותו 'אור עליון' לכן אסור לישראל להנות מן האור (יפרי עץ חיים' לר' חיים ויטאל שער חנוכה פרק ד ד"ה ודע כי אנו), והנהנה מאור החנוכה בזמן שיעור המצוה עושה פגם גדול שגורם כי יתאחזו 'החיצונים' באותו אור עליון (בן איש חי' לר' יוסף חיים מבגדד הלכות שנה א' פרשת וישב הלכות חנוכה אות יד עפ"י האר"י ז"ל). מטעם זה כתב האר"י ז"ל לומר אז את מזמור "ישב בַּסֶּתֶר עֲלֵינוּ" (תהלים צא, א) לשמור את 'האור העליון' מאחיזת 'החיצונים'. ויועיל אמירת המזמור גם שישך ה' על ישראל מכל פגע (עבודת ישראל' למגיד מקוונניץ סוף פרשת וישב ד"ה לכן בחנוכה) כאשר יאמרו אותו שבע פעמים בכל לילה אחרי הדלקת נרות החנוכה. והוא שמירה מעולה לכל השנה (ספר זכירה' לר' זכריה סימנר דף נט ע"א על חנוכה ד"ה סגולה לשמירה מעלה, 'ימלט נפשי' לר' אברהם חמוי סימן כט אות ש) ומובטח לאדם שאומרו כי ינצל מכל מיני ליסטים ואויבים ומקטרגים באותה השנה (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא דף רפט ע"א ד"ה אמנם למי שעשה הדברים) (להרחבה על האור העליון שיורד בחנוכה ראה מאמרנו לפרשת וישלח – האור הגנוז בנרות החנוכה), כן יהי רצון.

העלון גם להפצות יהודית בת וודה רוזיטה הייני וכל בני משפחתה	העלון גם להפצות יעיל בת שירה אושרת הייני שתי יתברך ויליים וירפא אותם סכל תוליד ותברך מןן חיות איתתו סביבה	העלון גם להפצות תולידת טליה אסתר בת אלינור הייני (לבת משפחת מזרחי) שירה בת אילנה הייני זמת ה'ספד' ב'תול' עמוד ל'תן ל'פאה של'מה ב'מורה	העלון גם להפצות של יעלימה של ציונה שושנה בת חנה ב'מון הייני אילנה בן ג'בקר הייני	לעילוי נפש רוח ונשמה של ר' חיים בן מיימה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נפש: מארי בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נפש: יוסף מנחם בן אהרן ז"ל מננה מ'דלן בת מנשה ז"ל לבית משפחת מימון ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נפש: אהרן בן עזריה ז"ל ארלט עליה בת פורטון מסעודה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נפש: רחל בת גרשון התולדת משרה אשת דוד ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נפש: דניז פרטל חומשא ז"ל נפטר ב'י"ט במרחשוון תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.	ניתן להקדיש את העלון לרפואה או לעילוי נשמת בטל' 052-7675933 וכן ניתן לשלוח הערות/הארות ולקבל את העלון במייל tora.haim@gmail.com	לקוראים היקרים! מטרת עלון זה היא אך ורק לקדש את שמו של ה' ויתברך בעולם על ידי שכל יהודי ירגיש את מתיקות התורה ומצוותיה. לכל ברור ושאלה לבני העלון ניתן ליצור קשר בטלפון או במייל שב'צד. תוכו למצוות והצלחה בכל מכלל כל!

